

*Бігус О. О.,
кандидат мистецтвознавства,
завідувач кафедри сучасної хореографії
Київського національного університету культури і мистецтв*

НАРОДНО-СЦЕНІЧНА ХОРЕОГРАФІЯ ПРИКАРПАТТЯ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У публікації проаналізовано сучасний стан і тенденції розвитку народно-сценічної хореографії Прикарпаття. Визначені проблеми національної хореографічної культури даного регіону і запропоновані шляхи їх подолання.

Ключові слова: танець, народно-сценічний танець, народно-сценічний танець Прикарпаття, народно-сценічна хореографія, балетмейстер.

В публикации проанализировано современное состояние и перспективы развития народно-сценической хореографии Прикарпатья. Определены проблемы национальной хореографической культуры данного региона и предлагаются пути их решения.

Ключевые слова: танец, народно-сценический танец, народно-сценический танец Прикарпатья, народно-сценическая хореография, балетмейстер.

In this publication the modern state and the trends of development of folk-scenic dance in Precarpathian region are analyzed. The problems of this region's choreography are described. Besides the main ways of the decision of the problems are proposed.

Key words: dance, folk-scenic dance, folk-scenic dance of the Precarpathian region, folk-scenic choreography, choreographer.

Прикарпаття – край не лише з багатою природою, а й унікальними звичаями, традиціями і ментальністю місцевого населення. Століттями творена народна культура цього регіону – явище, яке і сьогодні викликає науковий інтерес, оскільки існує багато досі не досліджених і не вивчених як творів народного мистецтва Прикарпаття, так і власне культурних традицій регіону.

Чи не на першому плані тут народна хореографія, яка без перебільшень слугує візитівкою Прикарпатського краю. Адже такої колоритності, оригінальності і багатогранності, що увібрало у себе саме народно-сценічне мистецтво Прикарпаття, відображене стилістикою і лексикою танців аж п'яти етнічних груп – гуцулів, бойків, лемків, ополян, покутян, – не має жодна танцювальна культура світу.

Неповторне танцювальне мистецтво Прикарпаття вивчали у різний час багато дослідників, серед яких: В. Верховинець, Р. Гарасимчук, А. Гуменюк, К. Василенко, Б. Стасько, Р. Затварська, В. Шкоріненко та інші. На особливу вдячність заслуговують: П. Вірський, Я. Чуперчук, В. Петрик, які створили чимало шедеврів гуцульського хореографічного мистецтва. Їх достойними послідовниками стали М. Вантух, І. Курилюк, Д. Демків, А. Зібаровська та інші.

Відомо, що вперше академічності гуцульський народний танець Прикарпаття набув у виконанні Гуцульського ансамблю пісні і танцю (сьогодні – Національний академічний

Гуцульський ансамбль пісні і танцю) Івано-Франківської обласної філармонії. Розпочав цей процес перший балетмейстер ансамблю Ярослав Маркіянович Чуперчук, справу якого продовжував його учень і послідовник Володимир Васильович Петрик.

Тенденції розвитку сучасного народно-сценічного танцювального мистецтва на Прикарпатті засвідчують багатство і неповторність, оригінальність мистецтва танцю – як професійного, так і самодіяльного. Унікальні гуцульські традиції, звичаї, вірування, події з повсякденного життя населення – все це стає основою різноманітних хореографічних постановок. Разом з піснею танець допомагає вірно відтворити побут народу, звичаї, обряди. Йому надано певну драматургічну функцію усіх без винятку видовищних процесів: танець слугує тлом для розгортання дії, виразнішого розкриття настроїв та почуттів героїв, змалювання середовища. Сучасний народний танець на Прикарпатті функціонує у найрізноманітніших сценічних формах. Завдяки цьому утверджуються на сцені поширені в народі танцювальні рухи, а більшість персонажів, створених в українських театральних і театрално-музичних спектаклях, вже не існують без танців.

Потужний розвиток танцювальних колективів, поширення та зростання популярності народного танцю засвідчують могутній вплив особистісного чинника на процес залучення скарбів західноукраїнського танцювального фольклору до сфери професійної хореографії.

Науковий інтерес сьогодні викликає сценічно-творчий досвід танцювальної культури Прикарпаття, адже очевидно, що його роль у розвитку традиційних і створенні нових форм народно-сценічного танцю – визначальна. Важливо згадати тут про вплив видатних балетмейстерів на розвиток народної хореографії на Прикарпатті, оскільки їх творчий доробок послугував основою для формування, становлення і подальшого вдосконалення видовищних форм гуцульського танцювального мистецтва.

Малодослідженими на сьогодні залишаються творчі особистості Ярослава Чуперчука і Володимира Петрика. Перший з них вивів гуцульський танець на сцену, а його послідовник В. Петрик вдосконалював, відшліфовував і знаходив нові форми подачі зразків гуцульського народного танцювального мистецтва.

Тому цілком справедливо можна заявити, що зачинателем гуцульської народно-сценічної хореографії на Прикарпатті був Ярослав Маркіянович Чуперчук, а її основоположником – Володимир Васильович Петрик.

Майже невідомими сучасному українському хореографознавству є такі видатні прикарпатські хореографи, як А. Зібаровська, Д. Демків, Г. Железняк. А їх роль у розвитку танцювальної культури Прикарпаття справді значна.

Потребує окремого вивчення і творчість ще однієї непересічної постаті – Василини Чуперчук, солістки балету Гуцульського ансамблю пісні і танцю, яка завдяки своїй неперевершеній майстерності і таланту доносила до глядачів задум кожної балетмейстерської постановки.

Кращі зразки народних танців прикарпатського регіону збереглися завдяки невтомній праці прикарпатських хореографів: Ярослава Чуперчука, Володимира Петрика, Дани Демків, Алли Зібаровської, Василини Чуперчук-Дрекало, Івана Курилюка, Георгія Железняка та інших. Адже саме вони, як пише у своїй праці доцент кафедри театального

мистецтва Інституту культури і мистецтв Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника Б.В. Стасько, примножуючи традиції свого земляка Василя Верховинця, відшуковуючи в найвіддаленіших куточках Карпатського краю зразки танцювального фольклору Прикарпаття, зберегли його першооснову і винесли на суд глядачів найкращі перлини народної творчості.

Важко переоцінити роль творчості Я.М. Чуперчука у становленні гуцульської сценічної хореографії. Про це свідчать бодай такі постановки балетмейстера, як «Гуцулка», «Після Бескидів», «Аркан», «Гуцулка на царині», «Співай, рідний краю», «Великодні хороводи», «Коломийки», численні цікаві вокально-хореографічні композиції, його хореографічні постановки на тему українських народних пісень «Їхав козак за Дунай», «Розпрягайте, хлопці, коні», «Кину кужіль на полицю» та незліченна кількість інших творів.

А от дивовижну постановку танцю «Голубка», яка і сьогодні слугує унікальним зразком гуцульської народно-сценічної хореографії, здійснила саме Василина Чуперчук, сестра видатного майстра, тоді як усі впродовж тривалого часу помилково вважали, що ця постановка належить саме Я. Чуперчукові.

На особливу увагу заслуговує і творча спадщина Володимира Петрика. Серед найвідоміших малометражних танців – «Гуцулка», «Гуцулка на царині», «Космачанка», «Прикарпатський танець», «Ямницька полька», «Сербин» (покутський танець), «Марічка», «Дрібонька», «Бойківчанка», «Аркан», «Чабани» та інші. Широкі хореографічні полотна з хором, сюїти: «Будь здорова, Батьківщино», «Урожайна», «Олекса Довбуш з опришками», «Весна в Карпатах», «Пори року» (весна, літо, осінь, зима), «Гуцульське весілля», «Проводи чабанів на полонину», «Бойківське гуляння», «На галявині».

Сьогодні балетмейстером Гуцульського ансамблю пісні і танцю є народний артист України І.В. Курилюк – справжній професіонал своєї справи, талановитий балетмейстер, вимогливий керівник. Створив вокально-хореографічні композиції «Верховино, світку ти наш», «Гуцульський розмай», «Україна», «Лемківські забави», «Барви Карпат», «Верховинські гуляння». Здійснив постановку танців «Покутська полька», «Карпатські візерунки», «Старий Гуцул» – жартівливий гуцульський танець (тріо), «Вас вітають козаки», «Косівські візерунки», «Гуцульська вітальна», «Козацький марш», «Зорепад», «Святковий Великодній», «Зустріч» (дует), «Вербиченька» (хоровод). В доробку балетмейстера – велика кількість хореографічних оформлень народних та естрадних пісень. Сьогодні Іван Курилюк продовжує активну діяльність у галузі хореографічного мистецтва прикарпатського краю.

На увагу заслуговує і творчість Дани Петрівни Демків, керівника народного ансамблю танцю «Покуття», переможця незліченної кількості міжнародних і всеукраїнських фестивалів. Завдяки неповторному стилю як постановок, так і сценічних костюмів, ансамбль вирізняється серед інших у нашій державі і в цьому безперечна заслуга балетмейстера.

Своєрідний балетмейстерський почерк та нові бачення демонструють сьогодні молоді хореографи Прикарпаття: В. Петрик (молодший), Ю. Скобель, В. Шеремета, М. Кучмей, О. Чижонюк, О. Квецко, Т. Магдич, Л. Марцинків, М. Марцинків та інші.

Професійне хореографічне мистецтво краю представлене Національним академічним Гуцульським ансамблем пісні і танцю – вокально-хореографічним колективом, заснованим у грудні 1939 р. відомим українським композитором та культурним діячем Ярославом Барничем.

На сьогодні дуже в незначному об'ємі досліджена діяльність і роль у популяризації гуцульської сценічної хореографії та зародженні її нових форм саме цього колективу.

Художній керівник і головний диригент ансамблю – народний артист України Петро Михайлович Князевич, балетмейстер – народний артист України Іван Васильович Курилюк.

Слід зазначити, що Гуцульський ансамбль пісні і танцю – один із небагатьох професійних колективів в Україні, який в доволі непростих сучасних економічних і соціальних умовах зумів вижити, зберегти свою сутність і автентизм. Нещодавно йому було присвоєно статус академічного. Ансамбль є учасником багатьох заходів державного значення, різноманітних всеукраїнських та міжнародних фестивалів. Часто виїжджає на гастролі за кордон. Висока майстерність і професіоналізм артистів ансамблю, а також великою мірою їх ентузіазм і любов до своєї справи заслуговують на особливу повагу. Мистецтво, яке презентує цей колектив, – вишукане, досконале, відтворює не лише традиційну культуру етнічних груп, які населяють територію Гуцульщини, а й набуває постійно нових форм, наближених до академізму і різноманітних сучасних втілень сценічного балетмейстерського бачення.

Ансамбль збирає, художньо обробляє та пропагує гуцульську народну творчість, створює нові пісні, танці і театралізовані вокально-хореографічні картини з життя Гуцульщини.

На сьогодні в репертуарі ансамблю – величезна кількість хореографічних картин, полотен з хором, сюїт, малометражних танців тощо. Композиції «Свято на полонині», «Бойківські гуляння», «Гуцульське весілля»; танці «Гуцулка», «Аркан», «Гопак», «Сербин», «Прикарпатський танець», «Прикарпатський дрібонький» – найвідоміші серед них.

Що стосується аматорського танцювального мистецтва Прикарпатського краю, то в регіоні є велика кількість дитячих та дорослих самодіяльних хореографічних колективів.

На особливу увагу заслуговує ансамбль «Покуття» з м. Коломиї під керівництвом Дани Петрівни Демків. Колектив є лауреатом багатьох всеукраїнських та міжнародних фестивалів. Має досить цікавий, своєрідний репертуар. Окрасою кожного танцювального номеру ансамблю є неповторні, автентичні костюми, які надають «Покуттю» оригінальності і вирізняють його з-поміж інших колективів України.

Варто відзначити і ансамбль танцю «Карпати» при ВАТ «Івано-Франківськцемент» під керівництвом Георгія Васильовича Железняка, Ярослава Семковича та Сергія Дергоусова. В діючому репертуарі колективу понад 20 танців. Створений колектив 1967 року. Ансамбль є лауреатом багатьох міжнародних конкурсів та фестивалів, про що свідчать Гран-прі на міжнародних фестивалях у Німеччині, Угорщині, Італії, Росії. 2004 року колектив, представляючи Україну на Міжнародному фестивалі «Серпухов збирає

друзів» (Росія), завоював Гран-прі, цього ж року в Польщі в період Різдвяних свят демонстрував українські танці і обрядові та фольклорні композиції. «Карпати» є постійним учасником творчих звітів Івано-Франківської області в столиці держави. Впродовж лише 2007 року ансамбль взяв участь у тридцяти чотирьох мистецьких заходах.

Важливо згадати і ансамбль народного танцю «Візерунки» Центрального народного дому (керівники – Петро Нестерук, Галина Бай). Високий професіоналізм демонструють учасники ансамблю «Мереживо» Калуського державного коледжу культури і мистецтв під керівництвом О. Квецко. Варто відзначити багаторічну балетмейстерську діяльність на теренах Прикарпаття Марії Василівни Ляшкевич, яка впродовж тривалого часу очолювала хореографічну кафедру вищезгаданого коледжу, була керівником колективу «Мереживо» і залишила по собі значний слід у галузі танцю на Івано-Франківщині.

Яскраво виділяється з-поміж інших і народний аматорський ансамбль пісні і танцю «Прикарпаття» селища Отинія – керівники Людмила та Мирослав Марцинківи.

Серед дитячих танцювальних колективів найвідомішими є:

- Зразковий ансамбль народного танцю «Радість» Івано-Франківського Центру дитячої творчості – керівник Любов Харєбіна;

- Дівочий танцювальний ансамбль «Франківчанка», засновницею і натхненницею якого була відмінник народної освіти України, колишня артистка Гуцульського ансамблю пісні і танцю, партнерка Володимира Петрика Дана Пономаренко;

- Зразковий ансамбль народного танцю «Галицька веселка» (керівники – Галина та Петро Ільчуки) Івано-Франківського Центру дитячої творчості – на сьогодні колектив перебуває в занепаді;

- Зразковий ансамбль танцю «Крок» при СЗШ №10 – керівник заслужений працівник культури України Зінаїда Свінцова;

- Дитячий колектив «Прикарпаття» с. Велика Кам'янка під керівництвом Анни Огородничук, який славиться колоритними, багатими гуцульськими сценічними костюмами та чистотою виконавської майстерності;

- Дитячий ансамбль народного танцю «Калинонька» (с. Радча) – керівник Тарас Магдич;

- Ансамбль «Зірничка» (с. Городниця) – керівник Маріанна Кучмей;

- Дитячий танцювальний колектив «Горянка» при Надвірнянському Будинку культури під керівництвом Олени Здольник;

- Дитячий зразковий ансамбль танцю «Бойківчанка» (м. Долина) – керівник Надія Лопух;

- Зразковий ансамбль народного танцю «Веселі гуцулята» (м. Калущ) – керівник Людмила Коваль. Колектив у травні 2008 року став лауреатом Дитячого Всеукраїнського Телевізійного конкурсу «Крок до зірок», який впродовж уже 15 років проводить Київський національний університет культури і мистецтв.

Аналізуючи становлення народно-сценічного хореографічного мистецтва Прикарпаття, варто згадати про Геннадія та Наталію Соколовських – подружжя, чий внесок у галузь як аматорського, так і професійного виконавського та балетмейстерського танцювального мистецтва регіону визначний.

Підготовку кадрів на Прикарпатті здійснюють сьогодні Інститут мистецтв Прикарпатського національного університету культури і мистецтв та Калуський державний коледж культури і мистецтв.

Незважаючи на економічні труднощі та складні умови функціонування, народно-сценічна хореографія краю – і аматорська, і професійна, – характеризується значною кількістю колективів, які своєю діяльністю збагачують мистецьку скарбницю Івано-Франківщини, широким спектром репертуарної політики, в переважній більшості автентичністю та фольклорною першоосновою танцювальних формацій. Все це робить культуру Прикарпаття неповторною, цікавою і самобутною

Голова Всеукраїнської спілки хореографів, голова журі Всеукраїнського танцювального конкурсу ім. Павла Вірського М. М. Вантух дав таку оцінку сучасного стану народної хореографії Прикарпаття: «Прикарпатський край – обдарований талантами високої проби. Івано-Франківщина завжди була, є і буде берегинею української хореографічної культури. Відбулося три конкурси ім. Вірського, і я з великою гордістю відзначаю, що виконавський рівень колективів з усіх регіонів України помітно зріс. Але в моєму переконанні, Гуцульщина – на першому місці. І, можливо, успіх прикарпатських колективів не полягає у віртуозній техніці, порівняно, наприклад, з Київщиною, Львівщиною, Кіровоградщиною чи Харківщиною, але те, що івано-франківське село має по 2 колективи, та ще й з оркестром і вишуканими сценічними костюмами, заслуговує на особливу повагу. А найбільше мене підкупає їх ставлення до своєї культури – я вклоняюся їм за те, що так свято бережуть наші традиції».

Наслідком якісної підготовки і свідченням високої майстерності виконання загалом хореографів Івано-Франківщини є те, що на III Всеукраїнському конкурсі ім. Вірського відзнаки здобули такі колективи області: дитячий ансамбль народного ансамбль «Прикарпаття» с. Велика Кам'янка (I місце серед сільських колективів), студентський колектив Інституту мистецтв Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника з композицією «Карпати, Карпати» (II місце у номінації «ансамблі спеціалізованих навчальних закладів»), дитячий колектив с. Радча «Калинонька» (керівник – Тарас Магдич), який існує всього лише два роки (III місце), народний аматорський ансамбль пісні і танцю «Прикарпаття» селища Отинія (II місце), відзнаку одержав народний аматорський ансамбль «Покуття» за виконання танців «Кокетка» і «Гордянка».

Головний балетмейстер Івано-Франківської області, голова обласної спілки хореографів І. В. Курилюк у інтерв'ю (14.05.2011) сказав: «Відколи створена Національна спілка хореографів України, в нашій області почався великий поступ у розвитку народно-сценічної хореографії як в місті, так і в селі. Конкуренція між колективами, яка природнім шляхом виникає під час участі їх у конкурсах, стимулює зростання виконавської майстерності. Я вдячний за постійну підтримку голові Івано-Франківської ОДА М. В. Вишиванюку, обласному управлінню культури». Як вважає І. Курилюк, «сьогодні необхідно народжувати нові стилі, знаходити нову манеру, наближувати народну хореографію до академізму, але безумовно зберігаючи при цьому свої традиції, особливо пам'ятати про це при відборі музичного матеріалу і пошуку форм хореографічної подачі». Неможливо не погодитися із даним твердженням.

Культурно-мистецька політика Прикарпаття заслуговує сьогодні на особливу увагу. Адже на теренах області відбувається багато фестивалів народної творчості, зокрема і хореографічного мистецтва. Серед найпопулярніших: Міжнародний Гуцульський фестиваль, фестиваль «Бойківська ватра», «Родослав» тощо.

Загалом, характеризуючи сьогодні стан народно-сценічної хореографії Прикарпатського краю, можна відзначити, що, фактично, всі дитячі і дорослі ансамблі народного танцю Івано-Франківщини (а їх кількість в силу різних обставин значно уступає кількості колективів сучасного танцю, що, безумовно, є негативним явищем для галузі культури) в переважній більшості в своїх постановках віддають перевагу гуцульському фольклору, тоді як до академізму наближається єдиний в Івано-Франківській області професійний колектив – Національний академічний Гуцульський ансамбль пісні і танцю.

Сьогодні існує багато проблем, пов'язаних, першочергово, з нестачею висококваліфікованих професійних кадрів, недостатньо якісною репертуарною політикою, відсутністю належної уваги з боку владних і державних структур. Ці та багато інших чинників є основними причинами низької якості виконавської і постановчої майстерності багатьох танцювальних колективів не лише на Прикарпатті, а й у всій державі. Велика кількість ансамблів припиняють своє існування через ті ж самі проблеми.

Варто вкотре зацентувати увагу на важливій проблемі української хореографії зокрема і національної культури в цілому – фінансуванні творчих галузей за залишковим принципом, відсутності належної інфраструктури і сучасної матеріальної бази, тоді як в інших країнах Європи дана галузь фінансується залежно від розмірів і темпів зростання ВВП. Українська держава теж повинна переглянути свою позицію з цього питання, оскільки саме культура є носієм культурних та історичних цінностей того чи іншого народу, показником розвитку суспільства. І саме культура повинна бути пріоритетною, визначальною галуззю посеред усіх інших. Адже відомо, що все починається з культури (тут варто перейняти досвід держав Європи, зокрема Франції).

Сьогодні народно-сценічне танцювальне мистецтво на Прикарпатті, як в інших регіонах України, переживає складні часи. Як і все народне мистецтво, яке серед сучасної української молоді, на превеликий жаль, втратило свою популярність. І це, безперечно, актуальна проблема сьогодення. Батьки переважно віддають своїх дітей до гуртків з бального чи сучасного танців, не усвідомлюючи, що саме українська народна хореографія, а не латино-американська чи африканська, є духовним надбанням нашого народу. Ми втрачаємо свою самобутність, українські звичаї і культура забуваються. Безперечно, це великий негатив, бо це якраз ті атрибути, які роблять з нас націю. Завданням держави є виважена, мудра культурна політика з метою виховання гідних громадян України через пропагування національного мистецтва і національної культури, не обмежуючи при цьому розвиток культурних традицій національних меншин, які проживають на території нашої держави.

Необхідно усіма способами, в тому числі і через телебачення, як найпоширеніший сучасний засіб масової інформації популяризувати народне мистецтво, зокрема і хореографічне. В тому числі, і через українську діаспору в різних країнах світу. Важливо

проводити різноманітні конкурси і фестивалі, які б заохочували і стимулювали дітей. З метою збереження кращих зразків народного мистецтва і дослідження нових його надбань організовувати експедиції для збирання нових, досі не досліджених танців, різних елементів фольклору, які б лягли в основу нових композицій.

Колективи не повинні чекати лише на допомогу від держави – необхідно самостійно шукати спонсорів, меценатів, організовувати гастролі і власними силами заробляти гроші. Це, першочергово, – пропагування нашого мистецтва за кордоном, налагодження міжнаціональних культурних зв'язків, підвищення виконавського рівня шляхом обміну досвідом з іншими колективами різних країн світу, і, безперечно, – додаткові фінансові надходження, які можуть бути використані на пошиття нових костюмів, покращення матеріально-технічної бази, на рекламу, створення нових танців тощо.

Отже, нашим завданням сьогодні є вивчення та збереження народно-танцювальних традицій. Українська танцювальна культура повинна розвиватись, збагачуватись новими цікавими напрямками, постановками, талановитими балетмейстерами і виконавцями. Для цього необхідною умовою є покращення фінансування мистецької галузі, пошуки шляхів удосконалення виконавської майстерності багатьох хореографічних колективів. Проведення різноманітних конференцій, круглих столів, фестивалів, творчих оглядів повинні стати звичним явищем у діяльності хореографів, адже нашим основним завданням сьогодні є збереження і систематичне збагачення гуцульських хореографічних традицій, їх вдосконалення. Не менш важливим процесом є виховання молоді на справжніх, непідкупних істинах і цінностях, оскільки сучасне молоде покоління в переважній більшості не усвідомлює значущості національного мистецтва для успішного розвитку суспільства і держави. Ми також повинні сьогодні знаходити і визначати нові напрями та стилі хореографії, сучасні форми, можливості досягнення мети новими шляхами та цікавими лексичними прийомами, при цьому не зрікаючись вже існуючих канонів і принципів.

Література:

1. Василенко К. Ю. *Лексика українського народно-сценічного танцю* : [Навч. посібник для ін-тів культури] / [Ред. В. Пасс, А. Вакулєнко] — [3-є вид., перероб. і доп.] — К. : Мистецтво, 1996. — 493, [1] с. 2. Гарасимчук Р. *Народні танці українців Карпат* / Р. Гарасимчук; НАН України, Ін-т народознав. / Кирчів (авт. передм.), Павлюк (авт. передм.) Кирчів (наук. ред.). — Л., 2008.

Кн. 1 : Гуцульські танці. — 607 с., іл.

Кн. 2 : Бойківські і лемківські танці. — 320 с., іл.

3. Голдріч О. *ХОРЕОГРАФІЯ: Посібник з основ хореографічного мистецтва та композиції танцю*. / О. Голдріч – Львів : Край, 2003. 160 с. + 26 іл. 4. Губ'як В. В. *Фольклорні обереги духовності. Посібник / Ів-Фр. ін. менедж. та ек.* / В. В. Губ'як – Івано-Франківськ, 2001. – 323 с.: іл. 5. Гуменюк А. І. *Народне хореографічне мистецтво України* / А. І. Гуменюк — К. : Вид-во АН УРСР, 1963. — 234, [1] с.: іл., ноти. 6. Демків Д. *Ярослав Чуперчук: феномен гуцульської хореографії*. / Д. Демків — Коломия : Вік, 2001. — 167с. : іл., ноти 7. Затварська Р. *Василина Чуперчук: перлина гуцульського танцю*. / Р. Затварська — Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2002. — 135 с. : іл., нот. 8. Затварська Р. *Маєстро гуцульського танцю*. / Р. Затварська – Івано-Франківськ : Місто НВ, 2002. – 160 с., іл. 9. Кривохижа А. *Гармонія*

НАРОДНО-СЦЕНІЧНА ХОРЕОГРАФІЯ ПРИКАРПАТТЯ:
СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

танцю. / А. Кривохижа – Кіровоград : Антураж А, 2003. – 99 с., іл. **10.** Пастух В. В. Сценічна хореографічна культура Східної Галичини 20–30-х років ХХ століття: Автореф. дис... канд. мистецтвознавства: 17.00.01 / Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. — К., 1999. — 20 с. **11.** Прикарпаття. Спадщина віків : пам'ятки природи, історії, культури, етнографії. / Івано-Франків. облрада [та ін.; авт. ідеї та голов. ред. М. Кугутяк; пер.: В. Ткачівський та ін.; фотографи: М. Мацюк та ін.] — Львів : Манускрипт-Львів, 2006. — 567 с.: іл. **12.** Українські народні танці / П.П. Вірський (ред.) Андрій Іванович Гуменюк (упоряд., вступ. ст. та примітки). — К. : Наук. думка, 1969. — 615 с., : схеми, ноти. **13.** Стасько Б. В. Митці народної хореографії Прикарпаття : [посіб. для студ. хореогр. від. мистецьких вищ. навч. закл.] / Богдан Стасько, Наталія Марусик; М-во освіти і науки України, Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника. — Івано-Франківськ : Видавн.-дизайнер. від. ЦІТ, 2009. — 163 с.: іл., ноти. **14.** Стасько Б. В. Танці з Прикарпаття : навч. посіб. для студ. мистец. спец. вищ. навч. закл. / Богдан Стасько; М-во освіти і науки України. — 2-ге вид. — Івано-Франківськ : Плай, 2009. — 205, [1] с.: іл., ноти. **15.** Стасько Б. Хореографічне мистецтво Івано-Франківщини. / Б Стасько – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2004. – 312 с. + 8 с. кол. іл. **16.** Сильові особливості танців Карпатського регіону: Метод. рек. / Держ. акад. керівних кадрів культури і мистецтв / Олександр Петрович Колосок (уклад.). — К. : ДАКККіМ, 2002. — 37 с. — Бібліогр.: С. 35–36. **17.** Фольклорні скарби Прикарпаття : бібліогр. покажч.: [з фондів Івано-Франків. обл. універс. б-ки ім. І. Франка] / Упр. культури Івано-Франків. обл. держадмін., Обл. універс. наук. б-ка ім. І. Франка, Від. краєзнав. л-ри; [уклад. В. Дволітка; вступ. ст. Є. Баран] — Івано-Франківськ : [б. в.], 2010. — 62 с. **18.** Шухевич В. О. Гуцульщина. / В. О. Шухевич – 2. вид. – Верховина : Гуцульщина, 1999. – Ч. 3. – 1999. – 272 с. : іл. **19.** Harasymchuk R. W. Tan 'ce huculskie. / R. W. Harasymchuk – Lwo 'w : Nakladem Towarzystwa ludoznawczego, 1939. – 305 s.